

Огороднійчук І.А. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури.

УДК: 378.937

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

У статті розглядається сутність і структура поняття "правова компетентність". Аналізується значення формування правової компетентності у студентів вищих технічних навчальних закладів.

Ключові слова: компетентність, правова культура.

В статье рассматривается сущность и структура понятия "правовая компетентность". Анализируется значение формирования правовой компетентности у студентов высших технических учебных заведений.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, правовая компетентность правовая культура.

Essence and structure of concept "Legal to the competence" are examined in the article. The value of forming of legal competence is analysed for the students of higher technical educational establishments.

Keywords: competence, professional competence, a legal competence is a legal culture.

Реалії сьогодення призводять до того, що правова компетентність стає необхідною спеціалістам, діяльність яких не пов'язана з юридично-законодавчою базою. Немає необхідності доводити, що від рівня правової культури населення тієї чи тієї держави залежить порядок у ній, який впливає на швидкість і ефективність розвитку цієї держави. Україна не є винятком із

цього правила. І необхідність знання та розуміння громадянами України правових норм, з яких складається законодавство України, не викликає сумніву. Вимоги до людей мати знання всіх правових норм, якщо їх діяльність не пов'язана з юриспруденцією, не висуваються, однак уміння застосовувати потрібну правову норму в ході здійснення своєї професійної діяльності – необхідність для кожного працівника.

Професійна діяльність сучасного інженера потребує дотримання у своїй роботі екологічних вимог у проектуванні й експлуатації обладнання, забезпечення економічної ефективності виробничого процесу на основі володіння трудовим й адміністративним правом, реалізації продукції, виходячи з вимог договірного права [11].

Поняття правової компетентності є об'єктом вивчення багатьох дослідників: П. Баранов, А. Дахін, А. Крижанівський, Є. Майорова, А. Овчинніков, О. Панова, Є. Певцова, І. Покровський, Т. Соловйова, С. Треніхіна.

Так, С. Треніхіна надає таке визначення: «Правова компетентність – це комплекс знань, ідей, ціннісних уявлень, що визначають вибір обґрунтованої законом поведінки людини. Необхідною складовою такого комплексу є правова освіта, формування політичної й правової свідомості, навичок самовизначення щодо явищ політичного та правового життя суспільства, уміння давати власну оцінку політичним і моральним явищам» [14].

На думку Є. Майорової, правова компетентність – це «здібність... до ефективного здійснення професійної діяльності в умовах фінансово-економічної самостійності» [6]. У цьому визначенні показана вираженість такої сутнісної риси правової компетентності як практична спрямованість, дієвість.

Правова компетентність спеціаліста, зазначає М. Полякова – це цілісне утворення його особистості, що відбиває готовність до вирішення завдань, які потребують правових знань, а також до їх використання у професійній діяльності [11].

На думку О. Болотової, правова компетентність визначається рівнем правосвідомості студента та його правової активності. Саме це утворення й дає змогу майбутньому фахівцеві, як активному учаснику освітньої політики держави, найбільш повно й чітко реалізувати власні вміння щодо розв'язання проблемних питань освітнього процесу, які потребують компетентного супроводу. Зазначене дає змогу наблизитися до розуміння функціональної ролі правової компетентності фахівця у професійній діяльності [2].

У педагогічній науці під правовою компетентністю розуміють здатність людини ефективно вирішувати проблеми правовими засобами, які виникають у житті [5:51]. Звідси випливає, що правова компетентність будь-якого фахівця, як будь-якого громадянина, передбачає знання ним соціальних норм і правил поведінки людей, що встановлюються і санкціонуються державою.

Д. Клочкова виокремлює такі складові правової компетентності: ціннісно-орієнтаційна компетентність, яка складається в усвідомленні й прийнятті основних правових принципів, що діють у демократичному суспільстві, усвідомлення цінності права як способу узгодження інтересів людей і підтримки стабільності суспільства, правопорядку й законності; усвідомлення в необхідності правомірної поведінки, неприйняття асоціальної поведінки як фактора руйнування суспільства; формування власних настанов і ціннісних орієнтацій; регулятивно-поведінкова компетентність: наявність позитивних правових настанов, уміння приймати самостійні рішення, прогнозувати їхні наслідки, нести відповідальність за свої дії, наявність навичок вирішення конфліктів правовими засобами, звертання за кваліфікованою юридичною допомогою; комунікативна компетентність, яка включає готовність до конструктивної правової взаємодії, ведення переговорного діалогу, аргументацію й презентацію власного погляду, досягнення домовленостей [4].

З огляду на зазначене, науковець доходить висновку, що навички, необхідні для набуття компетентності, всеосяжні і можуть бути застосовані в різних обставинах. Компетентність у такій сфері, як право вимагає

спеціальних знань і вмінь: людина зі сформованою правовою компетентністю повинна мати систематичні знання з основ права, має бути здатна до самовизначення й самореалізації в типових правових ситуаціях; мати систематичні фундаментальні знання із загальних і профільних розділів права, здатність визначати адекватні моделі поведінки і/чи приймати рішення в типових і нестандартних правових ситуаціях; здатна до законотворчої діяльності (це стосується політичних діячів, професійних юристів, науковців, і, в тому числі, педагогічних працівників, предметом досліджень і викладання яких є питання права) [4].

З позиції правової компетентності фіксуються ті реалії, які мають правовий аспект, відображаються свідомістю, оцінюються й регулюються з позицій наявних у суспільстві правових норм. Необхідно відзначити і те, що на цьому рівні значну роль відіграють почуття, емоції, переживання, в основі яких лежить ставлення особистості до права.

Правова компетентність – це не тільки пасивне засвоєння знань, а й їх застосування на практиці. Як вид соціально-правової діяльності вона може включати такі рівні: повсякденний рівень (первинний), що виявляється у вчинках, діях згідно з логікою своєї правової компетенції, практичне застосування знань у правовому просторі. Другим рівнем є теоретичний рівень, на якому відбувається осмислення права, його меж, нормативів, з'ясування способів і засобів поводження з ним, упорядкування й удосконалення знань про право.

Правова компетентність включає регулювання вчинків, дій, поведінки людей у сфері права, а також перетворення, зміну правової свідомості з тим, щоб вона (за змістом і побудові) відповідало об'єктивним параметрам права, правовим нормам, але включає аналіз особистого й колективного досвіду правових відносин і спілкування, спостереження над системою правових інститутів і норм, навчання (самонавчання) правових навичок і правових знань.

Специфіка будь-якої професійної діяльності призводить до вироблення її

регулювальних правових норм. Вони стосуються й протікання виробничого, технологічного процесу та його кінцевого результату, і взаємовідносин його учасників між собою, а також із державою, співвідношення з іншими сферами виробництва, життєдіяльності суспільства. Відтак, для виконання виробничих функцій суб'єктам необхідний відповідний рівень знань і навичок правового регулювання, тобто входження у зовсім іншу галузь. Правова компетентність містить у собі здатність мислити правовими категоріями, діалектично пов'язувати з ними розбіжні з правом галузі трудової діяльності, соціальні і духовні явища суспільного життя, орієнтуватися на їх вирішення відповідно до прогресивних тенденцій розвитку суспільства. До правової компетентності майбутнього інженера входить, у першу чергу, відображення правових аспектів своєї професії, роду діяльності, конкретної організації виробництва; знання правових норм і законів, у межах яких протікає їхня безпосередня діяльність, настанова на правомірність дій і поведінки, навичок та досвіду вирішувати правові задачі зі своєї спеціальності. Це підтверджує наше припущення про те, що досліджувати правову компетентність має сенс на стику різних видів діяльності, і вона за своєю суттю є діяльнісною якістю особистості. Щоб констатувати наявність такої якості зовсім не обов'язково бути кваліфікованим спеціалістом у галузі юриспруденції, мати безпосередній правовий досвід роботи. У цілому, на думку дослідників (О. Панова та ін.):

1. Основу формування правової компетентності спеціаліста складає розуміння її сутності як якісної характеристики особистості майбутнього спеціаліста.

2. Правова компетентність спеціаліста, як і будь-якого громадянина, обов'язково містить правові знання, норми, що дозволяють їй виконувати соціальні вимоги і правила поведінки в суспільстві, які встановлюються чи санкціонуються державними правовими органами, а також повноваженнями, правами й обов'язками конкретного виробництва.

3. Правова компетентність, крім глибоких теоретичних знань, включає

практичні вміння, комунікативні здібності й особистісні якості, спрямовані на підвищення ефективності професійної діяльності.

4. Правова компетентність відображає правову дійсність, ставлення особистості до правових явищ і на підставі цього її правову поведінку; вона виявляється через позитивну, відповідну до законів суспільства, настанову щодо себе та інших, адаптує до правового простору конкретної держави.

Умовами формування правової компетентності майбутнього спеціаліста є пріоритетні цінності, мотиваційні настанови, правова культура держави, рівень правової освіти студентів, законність і правопорядок у сфері соціального оточення особистості [9].

Отже, правова компетентність визначається рівнем розвитку суспільства, політичною і правовою ситуацією в ньому, особливостями окремого випадку, що розглядається. Але для цього потрібні знання не тільки конкретні, а й узагальнені, абстрактні, деякі орієнтації на правові ідеали і цінності. Крім цього, і знання, а правильніше – відчуття ситуації і правового виходу з неї, що пов'язано з інтуїцією.

Науковці (О. Болотова, О. Панова, М. Полякова та ін.) виокремлюють такі ключові якості, що входять до правової компетентності: адаптивну (що дозволяє адаптуватися в певному правовому просторі); комунікативну (здібність узгодження питань професійної діяльності з існуючим законодавством і правом); мовленнєву (означає здібність передавати і виражати інформацію у правовому аспекті); юридичну (формування умінь оперувати юридичними категоріями); соціокультурну (знання історії розвитку правової свідомості, права, закономірностей їх розвитку, зв'язки з іншими формами суспільної свідомості, особливості функціонування); прогностичну (здібність передбачати розвиток конкретної ситуації, бачити проблеми, що виникають, наслідки, і знаходити їх правильне рішення з точки зору законодавства); компенсаторну (вміння знаходити вихід із ситуації, відносно якої відсутні закони, які її визначають); навчально-пізнавальну (удосконалення загальнонавчальних навичок: працювати з книгою, учнями,

документами, розуміти сенс законів, знати юридичну термінологію і вміти нею користуватися). Наявність правової компетентності майбутнього інженера, на нашу думку, – це здібність оцінювати соціальні явища і процеси з позиції правової свідомості, відповідного рівня правової культури, характерної для певного історичного та політичного етапу розвитку держави і бачити перспективи розвитку законодавчо-правових аспектів сфери своєї діяльності.

На підставі вищезазначеного, у правовій компетентності майбутніх інженерів ми виокремлюємо такі ключові компетенції:

- ціннісна (ставлення до права і закону як до цінності, досягнення світової цивілізації, феномена культури, розуміння сутності права і моралі, здібність до їх розмежування, пріоритету права над мораллю, права над політикою);
- інформаційно-пізнавальна (здібність знаходити, сприймати, аналізувати інформацію, що відноситься до юридично-законодавчої, правової галузі, орієнтуватися в такій інформації, здібність до пошуку правдивої, цінної, суттєвої інформації, юридичні факти);
- мисленнєво-мовленнєва (розуміння сенсу, практичне застосування юридично-правової термінології, категоріального апарату, здібність вираження проблеми мовою права, пояснення правового сенсу явищ, процесів, подій);
- навчально-пізнавальна (уміння працювати з юридичними джерелами та літературою, законодавчими актами, спостерігати за діяльністю інститутів права, осмислювати досвід вітчизняної та зарубіжної практики);
- юридично-законодавча (знання джерел права, системи законів, інститутів права, своїх прав, свобод, обов'язків – громадянських, як представників певної соціально-психологічної і вікової групи, професійно-трудового колективу, механізму звернення до закону);
- компенсаторно-консультативна (здібність компенсувати

відсутність юридичних знань, умінь, якими володіє професійний юрист, правознавець за рахунок здібності знаходити потрібне джерело консультативної юридичної допомоги, роз'яснення);

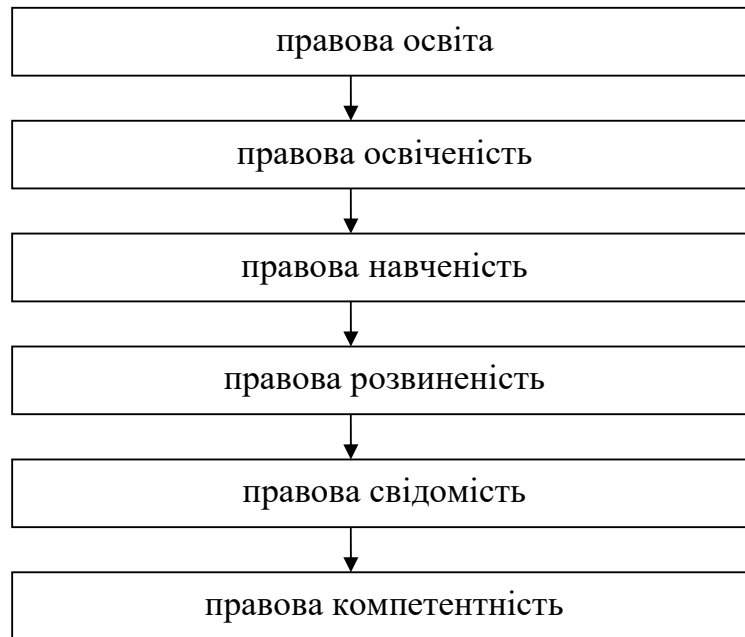
– технологічно-регулятивна (знання правового аспекту професійних проблем і задач, уміння вирішувати виробничі проблеми у правовому руслі; застосовувати чинні правові норми, закони до конкретної практики, знання механізму впливу на інститути права, юридичні і фізичні особи);

– творчо-прогностична (здібність прогнозувати перспективи правових рішень, що приймаються, передбачати виникнення правових проблем, здібність протистояти беззаконню, удосконалювати законодавство, систему права, юридичні норми, застосовувати юридичні знання, закони у складній, неординарній ситуації, вибирати юридичні рішення, спрямовані на досягнення найбільшої ефективності дій).

Зазначимо, що формування правової компетентності майбутніх інженерів – процес динамічний, що здійснюється поступово. Динаміку формування правової компетентності майбутнього інженера можна подати в такий спосіб (див. схему 1.2.).

Схема 1.2.

Динаміка формування правової компетентності майбутнього інженера

Правова освіта – це процес цілеспрямованого передавання знань, умінь і формування усталених навичок у галузі правової дійсності, що дозволяють не тільки мати теоретичні уявлення про певні юридичні норми життя, закони країни, а й застосовувати ці норми на практиці [10:33]. Правова освіта як елемент системи виховного процесу – необхідний етап правової соціалізації особистості, в межах якої формуються її ціннісно-правові орієнтації [10:33-34].

Правова освіченість (за А.Столяренко) характеризується наявністю у громадянина знань, поглядів і переконань, що дозволяють правильно розуміти й оцінювати правову сферу суспільства, права і свободи, їх межі, зв'язки прав, свободи та відповідальності (у кого більше прав, у того більше обов'язків, у кого менше обов'язків, у того і менше прав і т. ін.) [13].

Правова вихованість громадянина відрізняється: повагою до закону та законності, ставлення до них як до групи вищих соціальних цінностей, як до норм, що стверджують мораль і захищають людину; потребою, бажанням, звичками постійно поводитися правомірно, неприйнятністю іншої поведінки; прагненням до вибору лише правомірних способів і засобів задоволення своїх потреб, досягнення цілей, вирішення проблем; прагнення до сприяння

правоохоронним органам; активністю в підтримці правопорядку на роботі, за місцем навчання, мешкання, утримання інших людей, членів своєї сім'ї від порушень закону, їхнє перевиховання.

Правова навченість громадянина включає: знання мінімуму нормативних документів, необхідних для життя, роботи і поведінки в побуті; навички та вміння правомірної поведінки й розв'язання проблем у житті та діяльності, знання можливостей, порядку і правил юридичного захисту своїх прав та інтересів; знання й навички правомірного забезпечення особистої безпеки, меж необхідної оборони.

Правова розвиненість – це схильність до застосування орієнтирів, роздумів, оцінок, виборів, рішень, що відповідають вимогам правомірної поведінки; наявність якостей, які не допускають ризиковану, необачну, легковажну, розпущену, провокуючу злочинця поведінку; мотиви до самоформування правової культури [13:251-252].

Правова компетентність – це знання, що допомагають розв'язати якусь конкретну проблему або задачу, пов'язану з правом. До правової компетентності входять не тільки конкретні, безпосередньо пов'язані з проблемою чи питанням, що виникли, знання, орієнтації, способи дії. До неї належать і знання опосередковані, за допомогою яких можна знайти шлях, спосіб отримання необхідних знань, відомостей, допомоги. Це і практичне оволодіння сучасними технологіями, вміння орієнтуватися в потоці інформації, яка їм передається, вміння вибирати з неї найбільш важливе і цінне. Зокрема, майбутній інженер повинен володіти правовими знаннями, не тільки зв'язаними із захистом прав і свобод громадянина, вирішенням особистих правових питань, тощо в враховувати специфіку професійної діяльності інженера, зокрема вирішення питань безпеки виробництва, знати правові норми щодо посадових злочинів, інтелектуальної власності, власності на землю і правила землекористування в Україні тощо.

Отже, на підставі вищезазначеного, доходимо висновку, що в цілому **правова компетентність** – це система правових знань, переконань, навичок,

досвіду, механізму дії права і правових технологій, що дозволяють особистості орієнтуватись у правовому полі, юридично грамотно знаходити в ньому вирішення завдань, які виникають, а також впливати на наявну в суспільстві юридично-правову та законодавчу системи, стимулювати дію механізму соціального захисту особистості, що потребує наявності професійних якостей, високого рівня спеціалізації в певній галузі виробничої діяльності, правової культури і грамотності, високого рівня громадянської зрілості, широкої ерудиції і навичок використання сучасних технологій.

Правова компетентність майбутнього інженера – це наявність системи професійно правових знань чинного законодавства; усвідомлення сутності права та механізмів його дії; вміння мислити правовими категоріями; доречно використовувати набуті правові знання у професійній діяльності, досягати ефективного результату нормативно-правовим способом.

Зважаючи на те, що у правовій підготовці майбутніх інженерів важливу роль відіграють виокремлені нами види компетенцій у правовій компетентності майбутніх інженерів, було визначено базові компетенції першого, другого і третього порядку.

Базові компетенції першого порядку: ставлення до правопорядку як до необхідності; відчуття меж дозволеного і поведінка в цих межах; знання джерел права, орієнтація у цих джерелах; усвідомлення власних прав; повага до прав інших; емоційно-психологічне неприйняття несправедливості; осуд протиправних дій; толерантність відносно людей, що займають іншу світоглядну позицію і мають інші інтереси тощо; віра в силу закону, у справедливість; навички правомірної поведінки; сформоване почуття законності.

Базові компетенції другого порядку: здібність жити в колективі, поєднувати свої потреби та інтереси з колективними; знання правових заборон поведінки в суспільстві; сформований «кодекс честі»; здібність уникати, не допускати конфліктів; усвідомлення себе особистістю, що має

права, свободи, обов'язки; сформоване почуття особистісної й національної гідності; настанова на недопущення, припинення будь-яких спроб, звідки б вони не виходили, пригнічення, образи, зневажання прав.

Базові компетенції третього порядку: уявлення про правознавчу літературу та джерела; усвідомлене ставлення до права як до цінності; розуміння сутності права, культурно-історичних, соціально-політичних його компонентів; здібність виокремлювати правові аспекти соціального життя; здібність аналізувати факти, явища, процеси соціального й духовного життя за допомогою юридично-правових категорій; уміння бачити правову проблематику, знати основи законодавства та права, бути здібним формулювати правові проблеми; уявлення про законодавство, закони; знання особливостей діяльності правових інститутів, представників юридичних професій; уявлення про карно-правові та адміністративні правовідносини; володіння базовими поняттями юриспруденції; уміння юридично правильно викладати правову проблему; володіння прийомами юридичної техніки для захисту своїх прав; знання процедури захисту своїх прав; знання процедури реалізації потреб та інтересів правовим шляхом; інтерес до проблем права, законотворчості, пізнавальна активність; уміння переконувати й заохочувати інших до правомірної поведінки; сформовані правові пріоритети і вільний вибір правової поведінки в умовах полікультурного простору; соціально-правова активність і здібність відстоювати свої права; володіння основними технологіями захисту своїх прав.

На підставі вищезазначеного у структурі правової компетентності було виокремлено такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, змістовий, діяльнісний (див. схему 1.3).

Важливим компонентом у структурі правової компетентності майбутнього інженера, на нашу думку, є мотиваційно-ціннісний, оскільки без мотивації не можливе здійснення будь-якої діяльності. Науковці (О. Осадько, С. Рубінштейн, Г.Щукіна та ін.) наголошують на наявності безпосереднього

зв'язку і взаємозумовленості характеру мотивації й результативності навчання, пізнавальних інтересів та потреб студентів – майбутніх фахівців. На їхню думку, мотив є внутрішнім стимулом до дії, усвідомленою спонукою до певного виду дій. Мотив як усвідомлена спонuka до певної дії, стверджує С.Рубінштейн, власне, і формується в міру того, як людина враховує, оцінює, зважає обставини, в яких вона перебуває, і усвідомлює мету, що перед нею постає. Від ставлення до них і породжується мотив із його конкретною змістовністю, необхідною для реально життєвої дії. Мотив як спонuka – це джерело дії, що його породжує; але, щоб стати таким, він повинен сам формуватися [12].

На думку Ж. Нютена, мотивація є активним процесом спрямування поведінки до тих ситуацій та об'єктів, яким віддається перевага. При цьому мотивація розуміється науковцем або як імпульс, що виникає вусередині організму, або як тяжіння, що поступає від якого-небудь зовнішнього відносно до індивіда об'єкта [8:18].

В аспекті дослідження, мотиваційно-ціннісний компонент передбачає наявність настанови на дотримання законності та правомірності у професійній діяльності та громадянському житті й характеризується переконанням про необхідність правомірної поведінки і дотримання законності; потребою звертання до законодавчих актів та інших правових джерел для того, щоб звірити свої дії, виробити лінію поведінки й план дій, почуття відповідальності за дотримання правових норм; нетерпимістю до правопорушень; потребою в інформованості про правові й законодавчі документи, що належать до сфери професійної діяльності; здатністю орієнтуватись у законодавчих документах.

Іншим компонентом у структурі правової компетентності майбутніх інженерів обрано змістовий. Л. Кацова зазначає, що студентів слід озброїти понятійним апаратом та системою знань, які є необхідними для виконання завдань майбутньої діяльності, при цьому забезпечити розвиток розумових якостей, операцій і процесів, видів та форм мислення відповідно до

специфіки завдань і умов професійної діяльності, оскільки чим більш багате і розвинене професійне мислення, тим сильніший вплив його на професійний інтерес [3].

Уважаємо, що під час навчання у вищому технічному закладі студенти повинні набути вмінь застосовувати на практиці правові прийоми, самостійно здобувати нові знання, орієнтуватись у законодавчих актах. З огляду на це, змістовий компонент формування правової компетентності майбутніх інженерів передбачає наявність сукупності науково-теоретичних і практичних правових знань, що виражені в якості складової частини правознавства, філософсько-правової галузі знань, коли відбувається загальнотеоретична проробка правового матеріалу з точки зору соціальної діяльності, поведінки, вчинків людей і умов професійної діяльності. Змістовий компонент містить розуміння змісту й володіння основними юридичними поняттями й термінологією; знання юридично-правових аспектів професійної діяльності й технології виробництва; розвинене правове мислення; знання ознак і видів протизаконних дій у професійній сфері; знання законодавчих норм, вимог, що належать до професійної діяльності.

Важливим компонентом правової компетентності майбутніх інженерів, на нашу думку, є діяльнісний, який характеризується: наявністю комунікативних здібностей, умінням доступно, правильно і логічно висловлювати свої думки, сперечатися, дискутувати; умінням налагоджувати доброзичливі відносини з колегами та підлеглими у процесі професійної діяльності.

Діяльність визначається як активна взаємодія людини з навколишньою дійсністю, в ході якої людина виступає суб'єктом, що цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє в такий спосіб свої потреби [1:95]. З точки зору системного аналізу, О. Новіков розглядає діяльність як складну систему, що спрямована на підготовку, обґрунтування і реалізацію вирішення

складних проблем: політичного, соціального, економічного, технічного та іншого характеру [7:25].

В аспекті дослідження діяльнісний компонент зумовлений необхідністю опанування майбутніми інженерами прийомів використання одержаної правової інформації з метою засвоєння способів вирішення різноманітних ситуацій у правових межах, потребують відповідних умінь у студентів. Зазначений компонент у структурі правової компетентності майбутніх інженерів передбачає набуття студентами вмінь і навичок пошуку й використання правових знань у професійній практиці. Зокрема, майбутні інженери повинні вміти застосовувати законодавчі й правові норми, орієнтуватись у цих документах; вміти виявляти правопорушення; володіти процедурою правових рішень; вміти вести пошук необхідної інформації в галузі права й законодавства; вміти свідомо контролювати результати своєї діяльності і рівень розвитку в межах реалізації норм права у професійній сфері. При цьому, завданням вищого навчального закладу є не тільки дати студентам знання, сформувані вміння і розвинути навички, але й виробити в них постійну звичку самостійно поповнювати знання і забезпечити перенесення цієї звички у свою майбутню виробничу чи дослідницьку діяльність.

Задля формування правової компетентності майбутніх інженерів під час професійної підготовки у вищому технічному закладі необхідне впровадження певних педагогічних умов, що сприятимуть ефективному вирішенню цього завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активные методы обучения в системе многоуровневого образования: сб. научн. трудов / Ред. Р. Ф. Жуков. – СПб.: СПбГИЭА, 1995. – 126 с.
2. Болотова Е. Л. Система непрерывной правовой подготовки педагогических кадров: автореф. на соискание ученой степени докт.

- пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Е. Л. Болотова. – М., 2007. – 46 с.
3. Кацова Л. І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. І. Кацова. – Харків, 2005. – 19 с.
 4. Клочкова Д. М. Основні критерії формування правової компетентності майбутнього вчителя / Д. М. Клочкова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2009. – № 23 (186). – Ч. 3. – С. 207-212.
 5. Левитан К. М. Основы педагогической деонтологии / К. М. Левитан. – М.: Наука, 1994. – 192 с.
 6. Майорова Е. Б. Компоненты готовности руководителя к управленческой деятельности в условиях финансово-экономической самостоятельности образовательного учреждения / Е. Б. Майорова // Вестник университета российской академии образования. – М., 2008. – № 3 (41). – С. 67-72.
 7. Новиков А. М. Методология образования / А. М. Новиков. – [Изд. второе]. – М.: «Эгвес», 2006. – 488 с.
 8. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / Под ред. Д. А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2004. – 608 с.
 9. Панова О. А. Формирование правовой компетентности педагогов современной школы: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О. А. Панова. – М., 2002. – 19 с.
 10. Певцова Е. А. Правовое воспитание и формирование правосознания в России / Е. А. Певцова // Журнал российского права. – 2003. – № 10. – С. 122-133.
 11. Полякова М. Е. Формирование правовой компетентности студентов технического вуза: дис. канд. пед. наук / 13.00.08 / Марина Евгеньевна Полякова. – М., 2007. – 143 с.

- 12.Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн.. – М.: Педагогика, 1973. – 424 с.
- 13.Столяренко А. М. Психология и педагогика: [учебное пособие для вузов] / А. М. Столяренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА,2001. – 423 с.
- 14.Тренихина С. Ю. Проблемы формирования правовой культуры старшеклассников / С. Ю. Тренихина // Известия Уральского государственного университета. – 2007. – № 51. – С. 239-243.

Abstract

Essence and structure of concept "Legal competence of future engineers", under that we understand, - presence of the system of professionally-legal knowledge of current legislation are certain in the article; realization of essence of right and mechanisms of his action; ability to think legal categories; it is appropriate to use the purchased legal knowledge in professional activity, to arrive at an effective result a normatively-legal way.

It is educed, that the structure of legal competence consists of three components: motivational-valued(presence of setting on the observance of legality, to legitimacy in professional activity and in everyday life; conviction is in the necessity of good behaviour and observance of legality; sense of responsibility is in the observance of legal norms; intolerance to offences; sense of locality in a legislation); rich (in content understanding and possession basic legal concepts and terminology; knowledge of legal norms is in professional activity.

Efficiency of forming of legal competence of future engineers is arrived at by realization of pedagogical terms, namely: orientation of учебно-воспитательного process on development of legal consciousness and legal culture of future engineers; integration of legal knowledge is in disciplines of humanitarian cycle; satiation of учебно-воспитательного process of preparation of future engineers the active methods of educating of legal maintenance.

The value of forming of legal competence is analysed for the students of higher technical educational establishments.